

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง Guidelines Tourism Management for Elderly's based on Area Context of Lower Northeastern Region

สามารถ จับโจร^{1*} เปรมวิทย์ ท่อแก้ว² ธนชัย พรหมรัตน์³ อาวุธ คันธร⁴
Samart Jabjone^{1*} Premwit Tawkaew² Tanachai Promrat³ and Arwut Kunsorn⁴

Received: March 24, 2020

Revised: April 15, 2020

Accepted: May 23, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2) เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ จำนวน 400 คน เลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32 %) ต้องการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ระยะเวลาการท่องเที่ยวสั้น ๆ เพียง 1 วัน ท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเทศกาล/นักชดถุข กับครอบครัว/ญาติ ใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งน้อยกว่า 1,000 บาท โดยผู้สูงอายุให้ความสำคัญด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.66) เช่น ที่จอดรถ ทางเดิน ทางเท้า และห้องน้ำ ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ จังหวัดละ 10 แห่ง พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวร้อยละ 50 ยังขาดหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล โดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกอาคาร แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 คือ ควรมีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ทางเดินลาดชัน สถานที่จอดรถที่อยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว การปรับภูมิทัศน์ ความสะอาด ความปลอดภัย ป้ายบอกทาง สัญลักษณ์ และการจัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสามารถเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เดินทางท่องเที่ยวได้ภายในหนึ่งวัน นอกจากนี้ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวมากขึ้น

^{1*, 3, 4} หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

² โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

^{1*, 3, 4} Bachelor of Fine and Applied Arts Program in Visual Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

² Social Studies Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Email: a1102923@hotmail.com

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

This research aims to 1) analyze the needs of the elderly tourists towards tourist attractions in the lower northeastern region of Thailand, 2) assess the potential of tourist attractions in the lower northeastern region that match the needs of elderly tourists, and 3) to suggest the guidelines of tourism management for the elderly tourists. This research was both the qualitative and quantitative research. The research tools consisted of questionnaires and semi - structured interviews which the sample consisted of 400 elderly selected by accidental sampling. The study of needs and behavior assessment of the elderly tourists found that most of the elderly (32%) needed to travel for leisure, each trip usually takes 1 day. The travel time was usually on holidays / public holidays and mostly travel with family or relatives. The most of elderly tourists were travel by car with less than 1,000 baht budget. The elderly placed their most importance on facilities for the elderly ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.66) such as parking, sidewalks, pedestrians, and toilets. The result of the potential of elderly tourist attractions evaluated according to the universal design principles in Nakhon Ratchasima, Chaiyaphum, Buriram and Surin, 10 locations in each province, found that 50 percent of tourist attractions still lacked universal design principles, especially the facilities outside buildings. The guidelines for managing elderly tourist attractions in the lower northeastern region were the facilities adjustment such as restrooms, ramps, parking, landscape adjustment, cleanliness, safety, signs and public relations information in various channels. Furthermore, more tourism activities that are suitable for the elderly in tourist attractions should be developed and the travel routes to connect with famous tourist spots should be established, especially connecting tourist routes for one day trip. Moreover, information technology should be used more to promote the tourist attractions and share tourism information.

Keywords: Tourism for the elderly, Elderly tourists, Lower Northeastern region, Universal Design

บทนำ

จากการพัฒนาของระบบสาธารณสุขในปัจจุบัน เป็นผลให้มีระบบการรักษาพยาบาลที่ดีขึ้น ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวมากขึ้น ทำให้สัดส่วนประชากรมีอายุที่ยืนยาวขึ้น ส่งผลให้โครงสร้างประชากรโลกเกิดการเปลี่ยนแปลง จากการคาดการณ์ของสหประชาชาติว่าจะมีผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น จาก 687.9 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2549 เป็น 1,968 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านประชากรอย่างรวดเร็วในช่วง 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยเข้าสู่การเป็น “สังคมสูงวัย” (Aged society) ตั้งแต่ปี 2548 โดยมีสัดส่วนประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 10

และจากการคาดการณ์ประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในปี 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และในปี 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super aged society) โดยประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด และจากผลการสำรวจประชากรของประเทศไทยปี 2560 มีประชากรทั้งหมด จำนวน 67.6 ล้านคน มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 11.03 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.1 ของประชากรทั้งหมด (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) เมื่อแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 3 ช่วงวัย คือ ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) พบว่า ผู้สูงอายุของไทยส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วงวัยต้น ร้อยละ 57.4 ของผู้สูงอายุทั้งหมด จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้สูงอายุจะเป็นอีกกลุ่มบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2564 จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ มีจำนวนมากถึง 7 ล้านคนในหนึ่งปี ตลาดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นตลาดใหญ่ที่มีศักยภาพและน่าสนใจมากขึ้น เนื่องจากโครงสร้างของสังคมกำลังจะก้าวสู่สังคมของผู้สูงอายุ สหประชาชาติคาดการณ์ว่าจะมีผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นจาก 687.9 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2549 เป็น 1,968 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593 จากสถิติสถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2562 พบว่า สัดส่วนตัวเลขนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในภาคอีสานของไทยในปี พ.ศ. 2562 มีมากถึง 25.9 ล้านคน เพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 5 สร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นมากถึง 59,000 ล้านบาท เมื่อนำตัวเลขของรายได้และสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาชมความสวยงามทางธรรมชาติ และเรียนรู้วิถีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมนั้น ภาคอีสานมีสัดส่วนรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเป็นอันดับที่ 5 ในภาพรวมของการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งทั้งหมดเป็นนักท่องเที่ยวในประเทศมากถึงร้อยละ 90 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

ปัจจุบันตลาดผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) เป็นอีกตลาดหนึ่งที่มีแนวโน้มเติบโตสูงในอนาคต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุงานประกอบกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมสันทนาการและการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน หรือเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ เนื่องจากมีเวลามากกว่านักท่องเที่ยววัยอื่น ๆ และมีความพร้อมทางการเงิน Nabin Paudyal (2017) กล่าวถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวว่า เป็นการเปิดโอกาสให้พบเจอกับคนท้องถิ่น ที่มีความหลากหลายทางภาษา วัฒนธรรม รวมถึงเชื้อชาติ ศาสนา สัตว์ อาชีพการงาน ฐานะความเป็นอยู่ นิสัยใจคอ ที่จะทำให้ยอมรับและเข้าใจถึงความแตกต่างของเพื่อนมนุษย์มากยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวทำให้พบศักยภาพที่แท้จริงและทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง กรมการท่องเที่ยวได้กำหนดมาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ครอบครัวที่มีเด็กเล็ก และสตรีมีครรภ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางการให้บริการให้อยู่ในระดับที่มีคุณภาพและอยู่ในระดับมาตรฐาน โดยต้องการให้เป็นมาตรการหนึ่งเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนและเพื่อการศึกษาเรียนรู้ (Chiang, L. et al., 2014) เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี คำนึงถึงความคุ้มค่าในการซื้อบริการ ต้องการความมั่นใจด้านความปลอดภัย ความมั่นใจด้านบริการ ดูแลสุขภาพที่ดี โดยยินดีจ่ายเงินเพิ่มขึ้น และต้องการกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ มีความรอบคอบในการเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ นอกจากนี้ยังต้องการได้รับข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่ละเอียดและข้อมูลเชิงลึกกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป แต่ผู้สูงอายุมักมีข้อจำกัดในการเดินทาง ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในการรองรับตลาดกลุ่มนี้จึงต้องมีการศึกษาในรายละเอียดค่อนข้างมาก และควรมีการเตรียมการที่ดี ภายใต้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการท่องเที่ยว

เที่ยวแบบไม่เร่งรีบหรือท่องเที่ยวแบบเนิบช้า โดยไม่สร้างผลกระทบทำลายทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป ประเทศไทยมีความได้เปรียบในแง่ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว แต่การบริหารจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ นั้น ยังมิให้เห็นไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นไปเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปมากกว่าที่จะเน้นดูแลหรือรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุถือเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขและความสบายใจ ดังนั้น การเพิ่มแรงจูงใจและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเดินทางมาท่องเที่ยว จำเป็นต้องกำหนดแผนและนโยบายท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุให้ชัดเจนและควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงบริการต่าง ๆ ให้มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเป็นกลุ่มจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากลุ่มจังหวัด พร้อมกับการมุ่งส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละจังหวัด ทั้งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ฯลฯ ซึ่งแต่ละจังหวัดมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและมีศักยภาพที่เหมาะสมสำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม สามารถตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าแนวโน้มด้านโครงสร้างของประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับตลาดด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโอกาสขยายตัวเพิ่มมากขึ้น และเป็นตลาดที่สำคัญในอนาคตที่จะทำรายได้ที่ยั่งยืนให้กับประเทศไทย ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดองค์ความรู้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจด้านการท่องเที่ยวทั้งภาคเอกชนและรัฐบาลได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
2. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ
3. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ คือ แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และจังหวัดชัยภูมิ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

- 2.1 ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

2.2 สํารวจและประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เพื่อนําไปสู่การศึกษาหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมและตรงกับความตํองการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

2.3 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลศึกษา ระหว่าง ตุลาคม 2561 ถึง กรกฎาคม 2562

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร คือ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

3.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 400 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ศึกษาข้อมูลแหล่งข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุ รวมถึงเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

4.2 แบบสอบถาม เป็นคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด เพื่อสอบถามนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 400 คน แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

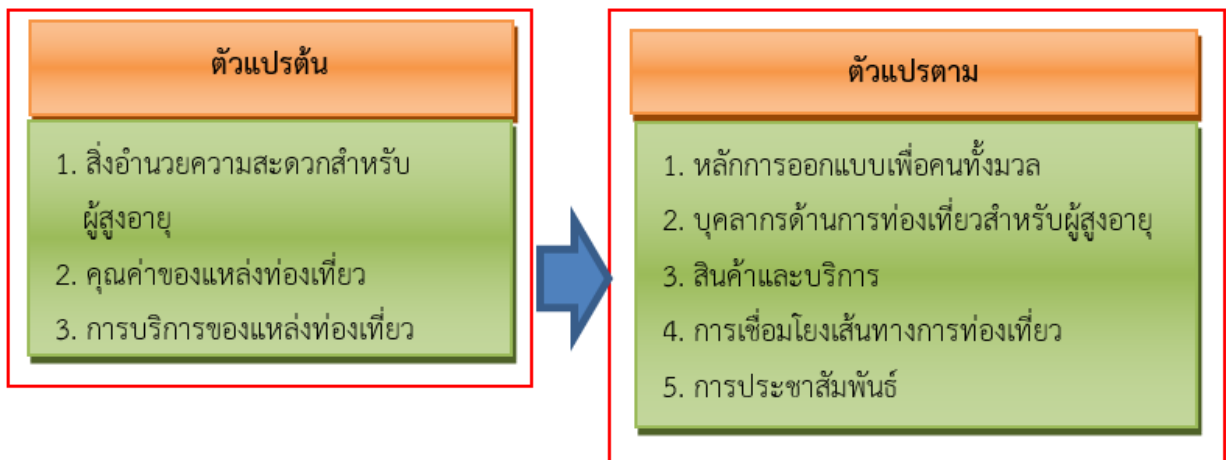
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความตํองการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 3 ข้อใหญ่ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุเคยมาท่องเที่ยว

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ กรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงดังรูปที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่สังเกตการณ์ จัดประชุมเชิงปฏิบัติ และใช้แบบสอบถามปลายเปิด การเพื่อระดมความคิดเห็นจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ปัจจัยที่มีผลต่อการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่

2. สสำรวจและประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามที่ได้จากนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ใช้สถิติแบบพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ตารางแสดงจำนวน และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด แล้วทำการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับ และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ แล้วทำการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จำนวน 40 แห่ง ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา 10 แห่ง ชัยภูมิ 10 แห่ง บุรีรัมย์ 10 แห่ง และจังหวัดสุรินทร์ 10 แห่ง

5. นำผลการวิจัย และบทเรียนจากการถอดองค์ความรู้มาประมวล จัดทำแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

6. จัดทำรายงานและสรุปผลโครงการ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.75 มีอายุอยู่ระหว่าง 60 – 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.50 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 41.00 การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32%) ต้องการมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง คือ 1 วัน การท่องเที่ยวส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในวันหยุดเทศกาล/นักชดถุกซ์ ท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ โดยรถยนต์ส่วนตัว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่อครั้งน้อยกว่า 1,000 บาท ผลการสำรวจความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และการบริการของแหล่งท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ			
1.1 ทางเดิน-ทางเท้า	4.65	0.63	มากที่สุด
1.2 บันไดภายนอกอาคาร	4.53	0.67	มากที่สุด
1.3 ทางลาดภายนอกอาคาร	4.55	0.67	มากที่สุด
1.4 ราวจับ ราวกันตก ขอบกันตก	4.52	0.68	มากที่สุด
1.5 ที่จอดรถ	4.59	0.66	มากที่สุด
1.6 พื้นที่นั่งพัก และปิกนิก	4.57	0.66	มากที่สุด
1.7 ห้องพัก	4.62	0.64	มากที่สุด
1.8 ห้องน้ำ	4.67	0.62	มากที่สุด
1.9 บันไดภายในอาคาร	4.49	0.70	มาก
1.10 ป้าย สัญลักษณ์และการสื่อความหมาย	4.60	0.65	มากที่สุด
1.11 จุดบริการข้อมูลและจุดบริการนักท่องเที่ยว	4.55	0.67	มากที่สุด
รวม	4.58	0.66	มากที่สุด
2. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว			
2.1 คุณค่าทางประวัติศาสตร์, ศิลปวัฒนธรรม, วิชาการ และอื่น ๆ	4.24	0.78	มาก
2.2 คุณค่าทางจิตใจ ประสบการณ์ชีวิต ความรู้	4.55	0.67	มากที่สุด
2.3 ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว	4.35	0.79	มาก
2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.15	0.80	มาก

รวม	4.32	0.77	มาก
3. การบริการของแหล่งท่องเที่ยว			
3.1 การให้สิทธิพิเศษแก่ผู้สูงอายุ (ราคาตั๋ว, การบริการอื่น ๆ)	4.38	0.78	มาก
3.2 ความสุภาพ อ่อนน้อม ของพนักงาน	4.33	0.79	มาก
3.3 พนักงานบริการสำหรับผู้สูงอายุ (เช่น บริการ เข็นรถ มัคคุเทศก์ ฯลฯ)	4.59	0.66	มากที่สุด
รวม	4.43	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มีความต้องการในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D.= 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.66) รองลงมาคือ ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D.= 0.74) และ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D.= 0.77)

2. ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

คณะผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสอบถามผู้สูงอายุเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจเดินทางไปเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ และเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุนิยมไปเที่ยวมากที่สุด จังหวัดละ 10 แห่ง เพื่อนำมาหาค่าน้ำหนักค่าคะแนนความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้การหาค่าน้ำหนักคะแนนตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ (ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และชัยญาติ คันสนะวีรกุล, 2558)

1. สิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกอาคาร ประกอบด้วย

- 1.1 ทางเดิน-ทางเท้า
- 1.2 บันไดภายนอกอาคาร
- 1.3 ทางลาดภายนอกอาคาร
- 1.4 ราวจับ ราวกันตก ขอบกันตก
- 1.5 ที่จอดรถ
- 1.6 พื้นที่นั่งพัก และปิกนิก

2. สิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร ประกอบด้วย

- 2.1 ห้องพัก
- 2.2 ห้องน้ำ
- 2.3 บันไดภายในอาคาร

3. การให้ข้อมูลและการสื่อความหมาย ประกอบด้วย

- 3.1 ป้าย สัญลักษณ์และการสื่อความหมาย
- 3.2 จุดบริการข้อมูลและจุดบริการนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 2 ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์

จังหวัด	สถานที่ท่องเที่ยว	การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล											ค่า ความ พร้อม (%)	ลำดับ ที่
		สิ่งอำนวยความสะดวก ภายนอกอาคาร						สิ่งอำนวยความสะดวก ในอาคาร			การให้ ข้อมูล และสื่อ ความ หมาย			
ชัยภูมิ	1. มอหินขาว	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	27	6
	2 น้ำตกตาดโตน	1	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	72	2
	3. วัดศิลาอาสน์	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	18	7
	4. วัดพระธาตุชัยภูมิ	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	0	63	3
	5. อุทยานแห่งชาติ ป่าหินงาม	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	81	1
	6. พระธาตุหนอง สามหมื่น	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	36	5
	7. อุทยานแห่งชาติ ไทรทอง	1	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	72	2
	8. ทอผ้าพื้นเมือง บ้านเขว้า	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	27	6
	9. สวนรุกขชาติน้ำ ผุดทับลาว	1	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	54	4
	10. เขื่อนจุฬาภรณ์	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	81	1
ค่าเฉลี่ยความพร้อม													53	

จังหวัด	สถานที่ท่องเที่ยว	การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล											ค่า ความ พร้อม (%)	ลำดับ ที่
		สิ่งอำนวยความสะดวก ภายนอกอาคาร						สิ่งอำนวยความสะดวก ในอาคาร			การให้ ข้อมูล และสื่อ ความ หมาย			
บุรีรัมย์	1. อุทยาน ประวัติศาสตร์พนม รุ้ง	1	0	1	0	1	0	0	1	0	0	1	45	4
	2.ปราสาทหินเมืองต่ำ	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	18	7
	3. วัดเกาะแก้วธุดงค สถาน	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	36	5
	4. วัดเขาพระอังคาร	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	72	1
	5. สนามไอโมบาย ส เตเดียม	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	1	54	3
	6. อุทยานไม้ดอก เพลาเพลิน	1	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	63	2
	7. วนอุทยานเขา กระโดง	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	72	1
	8. เขื่อนลำนางรอง	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	27	6
	9. หาดปราสาททอง	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	27	6
	10. วัดป่าเขาน้อย	1	1	1	0	1	0	0	1	0	1	0	54	3
ค่าเฉลี่ยความพร้อม												46		

จังหวัด	สถานที่ท่องเที่ยว	การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล											ค่าความพร้อม (%)	ลำดับที่
		สิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกอาคาร					สิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร			การให้ข้อมูลและสื่อความหมาย				
สุรินทร์	1. อนุสาวรีย์พระยาสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปุม)	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	18	8
	2.พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1	72	2
	3. วนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	81	1
	4. วัดบูรพาราม	1	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	63	3
	5. ปราสาทศีขรภูมิ	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	27	7
	6. หมู่บ้านผ้าไหมยกทองโบราณบ้านท่าสว่าง	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	18	8
	7. ศูนย์ศึกษาหรือหมู่บ้านช้าง บ้านตากกลาง	1	0	0	1	1	1	0	1	0	0	1	54	4
	8. กลุ่มปราสาทตาเหมื่อน	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	27	7
	9. อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง	1	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	45	5
	10. ทะเลสาบทุ่งกุลา	1	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	36	6
ค่าเฉลี่ยความพร้อม													44	

จากตารางที่ 2 พบว่า

1. จังหวัดนครราชสีมา มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล มีค่าความพร้อมเฉลี่ย 59% โดยฟาร์มโชคชัย มีค่าความพร้อมมากที่สุด คือ 90% รองลงมา คือ วัดบ้านไร่และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีค่าความพร้อม 81%

2. จังหวัดชัยภูมิ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล มีค่าความพร้อมเฉลี่ย 53% โดยอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม และ เขื่อนจุฬาภรณ์

มีค่าความพร้อมมากที่สุด คือ 81% รองลงมา คือ น้ำตกตาดโตนและอุทยานแห่งชาติไทรทอง มีค่าความพร้อม 72%

3. จังหวัดบุรีรัมย์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล มีค่าความพร้อมเฉลี่ย 46% โดยวัดเขาพระอังคาร และวนอุทยานเขากระโดง มีค่าความพร้อมมากที่สุด คือ 72% รองลงมา คือ อุทยานไม้ดอกเพลาเพลิน มีค่าความพร้อม 63%

4. จังหวัดสุรินทร์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล มีค่าความพร้อมเฉลี่ย 44% โดยวนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย มีค่าความพร้อมมากที่สุด คือ 81% รองลงมา คือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์ มีค่าความพร้อม 72%

ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการออกแบบเพื่อมวลของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดละ 10 แห่ง เห็นได้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวร้อยละ 50 ยังขาดหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล โดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกอาคาร โดยเฉพาะบันไดภายนอกอาคาร ทางลาดภายนอกอาคาร และราวจับ ราวกันตก ขอบกันตก ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้พิการ

3.แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ สามารถสรุปแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ดังนี้

3.1 แนวทางการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อพัฒนาสิ่งบริการอำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และเป็นการเพิ่มคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว คือ

3.1.1 ปรับปรุงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ในเรื่องของป้ายบอกทาง พื้นผิวถนน สภาพภูมิทัศน์ริมเส้นทาง ไฟส่องสว่าง

3.1.2 ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ที่จอดรถ ถนนในแหล่งท่องเที่ยว ทางเดิน ทางเท้า ห้องสุขา ทางลาด บันได ราวจับ ขอบกันตก ป้ายสื่อความหมาย ป้ายเตือน ที่นั่งพัก ห้องพัก ห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้น และสิ่งสาธารณูปโภคอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น น้ำสะอาด การจัดการขยะ โทรศัพท์สาธารณะ ฯลฯ

3.1.3 บำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี ปรับปรุงป้ายสื่อความหมาย ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์รอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยว เพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับให้นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุได้รับความสนุกสนานและเรียนรู้ เป็นการเพิ่มคุณค่าด้านการท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นานมากขึ้น

3.1.4 รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง หมายเลขโทรศัพท์ของสิ่งบริการต่าง ๆ แล้วเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้

3.2 แนวทางการปรับปรุงด้านที่พัก จะต้องให้มีความเหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ คือ

3.2.1 เตียงควรมีความสูงระดับพอดี ไม่สูงหรือต่ำเกินไป เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถขึ้นลงได้ง่าย

3.2.2 ควรจัดเตรียมแสงสว่างภายในที่พักให้เหมาะสม เพียงพอสำหรับผู้สูงอายุ

3.2.3 ควรหาเก้าอี้สบาย ๆ ไว้ให้ผู้สูงอายุนั่งพักผ่อน ทรทัศน์ อ่านหนังสือ หรือฟังเพลง

3.2.4 สวิทช์ไฟ ปลั๊กไฟ ควรติดตั้งให้มองเห็นง่าย ชัดเจน ใช้งานง่าย

3.2.5 เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ ภายในที่พัก ควรมีตัวหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
เขียนวิธีการใช้งานต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ตัวหนังสือมีขนาดใหญ่พอสมควร อ่านง่าย

3.2.6 ลูกบิดเปิด ปิด ประตูควรเป็นแบบก้านบิดที่ผู้สูงอายุจับได้ถนัดมือ และไม่ควรมี
กลอนประตูหรือถ้ามีจะต้องเป็นแบบที่คนข้างนอกสามารถเปิดเข้ามาได้เมื่อมีเหตุฉุกเฉิน

3.2.7 พื้นห้องควรเป็นพื้นเสมอกัน และพื้นห้องจะต้องใช้วัสดุที่ไม่ลื่น เพื่อป้องกันการ
หกล้มของผู้สูงอายุ

3.2.8 พื้นห้องน้ำจะต้องมีพื้นผิวสัมผัสที่ไม่ลื่น และควรให้พื้นห้องน้ำแห้งอยู่เสมอ ประตู
ห้องน้ำควรเป็นประตูแบบบานเลื่อน เพื่อง่ายต่อการเข้าใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ

3.3 แนวทางการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

3.3.1 จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน ในราคาประหยัด
ไม่เกิน 1,000 บาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ในแต่ละแหล่งท่อง
เที่ยว เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มักชอบเดินทางท่องเที่ยวในระยะทางสั้น ๆ ไม่เกิน 1
วัน

3.3.2 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านนิตยสารสำหรับผู้สูงอายุ นิตยสารนำ
เที่ยว และผ่านสื่อโซเชียล เช่น เว็บไซต์ ไลน์ เฟสบุ๊ค ๆ ฯลฯ

3.4 ลดค่าบัตรเข้าชมกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวของเอกชนที่มี
การเสียค่าเข้าชมภายในแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ๆ

3.5 หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จะต้องร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบในการจัดสภาพแวดล้อมทางการ
ท่องเที่ยวให้เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

ภาพที่ 2 ตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ภาพที่ 2 เป็นตัวอย่างเส้นทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 10 แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ของจังหวัด นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ที่มีความพร้อมตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล

อภิปรายผลวิจัย

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ นับว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สำคัญของการท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายให้นักท่องเที่ยวได้เลือกตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.75 มีอายุอยู่ระหว่าง 60 – 65 ปี จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 ส่วนใหญ่โสด จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ต้องการมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ร้อยละ 30.25 ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง คือ 1 วัน ร้อยละ 42.25 ช่วงเวลาของการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในวันหยุดเทศกาล/นักชดถุักษ์ ร้อยละ 32.75 ผู้ร่วมเดินทางส่วนใหญ่เป็นการเดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ ร้อยละ 30.75 วิธีการเดินทาง นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 55.25 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่อครั้ง นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จ่ายค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งน้อยกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 42.75 และ ลักษณะการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ชอบท่องเที่ยวแบบซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยว (ทริปเที่ยว 1 วัน) ร้อยละ 44.50 ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ คือต้องการที่จอดรถ ทางเดิน ทางเท้า ห้องน้ำ คุณค่าทางจิตใจ ประสบการณ์ชีวิต ความรู้ และต้องการสิทธิพิเศษแก่ผู้สูงอายุ (ราคาตัว, การบริการอื่นๆ) ต้องการความเอาใจใส่จากพนักงานบริการ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล (2561) พบว่า รูปแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากนักท่องเที่ยวทั่วไป คือ เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพ คำนึงถึงความคุ้มค่าในการให้บริการทางการท่องเที่ยว เน้นการซื้อด้วยเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ มีความละเอียดรอบคอบในการเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการจัดบริการเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพ โดยพิจารณาการเลือกร้านอาหารและประเภทของอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ มีความต้องการความมั่นใจด้านความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพที่ดี เช่นเดียวกับ ศุภวัตร มีพร้อม (2558) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวโบราณสถานในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ พบว่า เพศที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ในด้านกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว และด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว อายุที่แตกต่างกันให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการท่องเที่ยวทุกด้านแตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยด้านความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว อาชีพที่แตกต่างกันให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการท่องเที่ยวทุกด้านไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน รายได้ที่แตกต่างกัน

ให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการท่องเที่ยวทุกด้านแตกต่างกัน ยกเว้นด้านกิจกรรมและนันทนาการการท่องเที่ยว

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 คือ ควรมีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ทางเดินลาดชัน สถานที่จอดรถที่อยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว การปรับภูมิทัศน์ ความสะอาด ความปลอดภัย ป้ายบอกทาง สัญลักษณ์ และการจัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนั้น ๆ เส้นทางท่องเที่ยวระยะสั้น ๆ แต่สามารถเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เดินทางท่องเที่ยวได้ภายในหนึ่งวัน นอกจากนี้ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงและเพิ่มเติมสิ่งบริการที่อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุและบุคคลทั่วไปโดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่และสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย ดังนี้

- 1.ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างให้อยู่ในแหล่งข้อมูลเดียว และครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด เพื่อง่ายต่อการค้นหา และได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและถูกต้องมากที่สุด
- 2.ควรมีการออกแบบและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง1 ให้มีศักยภาพตรงตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลที่ทุกคนสามารถใช้ร่วมกันได้โดยไม่แบ่งแยก โดยเฉพาะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น
- 3.ขยายการศึกษาวิจัยศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ แบ่งตามกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุให้ความสนใจเพื่อให้เกิดการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางเฉพาะสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน และมีความต้องการพัฒนาเฉพาะด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย รายจังหวัด ปี 2562*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 19 มิถุนายน 2563, จาก: <https://www.mots.go.th>.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546*. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2562, จาก : <http://dop.go.th>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล และธีระวัฒน์ จันทิก. (2561). การท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*, 4(1), 12-28.
- ศุภวัตร มีพร้อม. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวโบราณสถานในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 35(2), 73-87.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *สถิติบอกอะไร ผู้สูงวัยปัจจุบันและอนาคต*. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2562, จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/Press_Release/2561/N10-04-61-1.aspx.
- Chiang, L., et al. (2014). A comparative study of generational preferences for trip-planning resources : A case study of international tourists to Shanghai. *Quality Assurance in Hospitality and Tourism*, 15(1), 78 – 99.
- Nabin Paudyal. (2017). *10 Reasons Why Traveling Is The Best Form of Education*. Retrieved May 13, 2018, from <http://www.lifehack.org/359773/10-reasons-why-traveling-the-best-form-education>.